

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XVII, 9

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

September 1970

O Freunde, nicht diese Töne! – sondern lasst uns angenehme anstimmen, und freudenvollere.

Ludwig van Beethoven
ta vzklik je skladatelj
sam zapisal za uvod v
koral 9. simfonije

„Prijetelji, ne takšne pesmi!
drugačno zapojmo, veselej-
šo!“

To je bil tisti trenutek, ko je
srce zmagovalo pod strašno
težo, ko je trudno in vdano
pogledalo smrti v oči.

„Drugačno zapojmo, veselej-
šo!“

Pridita vidva, najlepša otro-
ka moja, Dioniz in Jacinta!
Še vselej, kadar mi je bilo
težko, sta prišla, sta se mi za-
smejala s svojim visokim,
zvonkim smehom in dobro je
bilo vse.

„Drugačno zapojmo, veselej-
šo!“

Zdi se mi, da sem videl takda
nekoč s svojimi pravimi oč-
mi; da zares živita nekje te-
lesno, ne samo v mojih blod-
nih sanjah. Saj sta bolj živa
kakor moji bratje in sestre...
Ko sem komaj izpregledal,
sem ju ugledal; od vsega za-
četka sta blaga in vesela in
zvesta hodila z menoj po vseh
potih. Tisto najboljšo, najči-
stejšo in najvišje, ki je bilo
namenjeno meni, mislim, da
se je bilo samovoljno iztrgalo
in da je živelo ob moji strani
svoje posebno življenje. Zato
je treba dodobrega spoznati
vso prečudno lepoto tega živ-
ljenja, treba si ga je osvojiti,
kakor je pravica, treba ga je
naravnost zgrabiti, objeti ga
z obema rokama, izpiti ga...
„Prijetelji! Drugačno pesem
zapojmo, veselejšo... vese-
lejšo...“

Ivan Cankar, Veselejša
pesem. – Ko je na
Dunaju poslušal 9.
simfonijo.

Svet in mi

MED stvarnostmi in strukturami, ki nas določajo v dnevnem življenju, je svet
ena prvobitnih – ne toliko fizični svet, v katerem živimo: vse bolj svet
dejanj, očrt, ki omogoča, da se ostvarimo in usodobimo. Biti v tem svetu je
kot hoditi po cesti, ki vodi čez krajino širnih obzorij, odprtih planjav, novega
morja. Pa je še drug svet, slehernega človeka bolj ali manj lastni, svojski svet,
ki je kot vrt s svojimi stezicami, s svojimi cvetkami, s svojim govoričenjem,
s svojim somrakom – nekakšna notranja domovina.

Mi in veliki svet... Ubijamo se na tej „terra australis“, v njenih iz zlata
pozidanih mestih s slovesnimi pročelji, s temačnimi gozdovi, z velikimi papagaji,
z neznanskimi širjavami – delamo in se oddihujemo v krepčnem premoru. To je
svet v vsem slepečem svetovljanstvu. V njegovi kipeči stvarnosti odkrivamo
roje prikazni, pa tudi globoke resnice, pesem, povabilo. A zraven odkrivamo
tudi, da je ta „Umwelt“ umišljeni svet, v skoraj mitični podobi, nekakšen
bog trenutja, pa da to ni „naš“ svet, marveč „ta“ svet. V njem ni osebnost-
nega pomenila, ne poti, da se po nji nameriš v lastno zaupno preteklost.
Živimo v stvarnosti velikega sveta, docela poistoveteni z njegovimi boji, pa
smo hkrati tudi povezani – in razkosani – na prejšnji svet, na domovinskega,
ki diši po domačih tleh, po globoki veri, po starožitnosti in prepričanju.

Ta svet, ta drugi svet mislimo – pristrčni, osebnostni, globoko doživeti svet.
To vam je vir za vzgib in razumetje svetovljanstva. Zdaj smo tu, v zlatih,
mitičnih mestih konkvistadorjev, pa smo hkrati tudi v „našem“ svetu –
majhnem, starem, vrednem svetu, z vso bogatijo tako človeških spominov. Zdi se,
da smo, kot poje Antonio Machado, „*tejidos de primavera, amantes de tierra y
agua y viento y sol... la sierra en nuestros pechos jadeantes, en los ojos los
campos florecidos...*“ – „iz pomladi stkani, zaljubljeni v zemljo in vodo in veter
in sonce... goré v naših zasoplih prsih, v očeh nam cvetoče poljane...“

Sredi tega sveta je zemlja in je morje – domovina – z docela drugimi glasovi,
s tihotnim časom, z minljivostjo, z resnicami in pesmijo in svobodo... Tu je
tudi delo, nenehni trud navznoter. Premnogo posla je na vrtu tega svojskega
sveta. Kadar v naši stopinji izgine občutje ustrojenega svetovljanstva, pač
lahko najdemo življenjski temelj in zatočišče v grudi tega „našega“, v notra-
njem času, v besedah, ki jih tako slastno hranimo in plemenitimo.

Nasprotje med svetovljanstvom z njegovimi brezmejnimi obzorji in med sve-
tom zadobljenih vrednot – med brezkraino krajino in skritim vrtičem... Tu
stojimo med ovrednotenim in med možnim – tako, kot pravi Don Quijote:
Yo sé quién soy y sé qué puedo ser – Vem, kdo sem in kaj lahko sem.

france papež

Gornje razmišljanje je slovenski prevod španskega uvodnika El Mundo y Nosotros,
ki ga je za 2. številko Meddobja 1970 napisal njegov glavni urednik.

7. kulturni večer

sobota 19. septembra 1970 ob osmih
v gornji dvorani slovenske hiše

teološki odsek

dr. franc rodè cm

profesor teološke fakultete
v ljubljani

današnje gledanje
na ateizem

po predavanju – razgovor

o predmetu

HIZO en estos días dos años —fue el 21 de agosto de 1968— que divisiones blindadas del ejército soviético invadieron a Checoslovaquia e iniciaron así, mediante un acto de violencia sin apelación posible, el rápido y cruento proceso que pondría punto final a la "primavera de Praga", esto es, a la liberalización de las instituciones y de la vida misma de ese país. Dubček había ido demasiado lejos. Su anhelo de independencia respecto del Kremlin no solo fue osado, sino considerado, además, peligroso para los planes políticos de la URSS en el este europeo. De no mediar un castigo, rápido y ejemplar, otros países podrían ser protagonistas de idénticos actos de autonomía. Ulbricht, de Alemania oriental, el más disciplinado de los agentes de Moscú, llevó la voz cantante en las reuniones de estado mayor destinadas a liquidar, de raíz, la experiencia checa. Brežnev se mostró decidido partidario de la invasión, y el mariscal Grečko, comandante en jefe de las fuerzas soviéticas, fue el más entusiasta defensor de la tesis del secretario general del partido Comunista ruso, consistente en reprimir mediante la fuerza la incruenta y hasta diríase apacible revolución del pueblo checo.

Habría de ser precisamente Brežnev quien, en un congreso del partido Comunista polaco, a comienzos de 1969, expusiera su conocida "doctrina" de la "soberanía ilimitada" de la URSS, consistente en proyectarla fuera de las propias fronteras y penetrar en las de cualquier estado comunista, ya fuese en Europa o en América, cuando considerase en peligro la subsistencia del gobierno adicto al Kremlin. En el caso de Checoslovaquia los hechos se habían anticipado a la tal "doctrina", no interesando aquí

checoslovaquia, país ocupado

dilucidar si se la mantuvo en secreto, inédita, hasta el momento de ser expuesta en Varsovia, o se la elaboró después de la invasión, ex profeso, para cohonestar la brutal agresión de que se hizo víctima a Checoslovaquia. Lo cierto es, sin embargo, que la "soberanía ilimitada", aducida por la URSS, a partir de entonces no ha dejado de revelar en ningún momento su inspiración bélica y su carácter de instrumento coactivo del imperialismo comunista en todo el mundo.

Los hechos ocurridos en los dos últimos años son suficientemente conocidos. Hombres, organismos e instituciones de la "primavera de Praga" sufrieron un destino idéntico, es decir, se expulsó de sus cargos a los primeros, cuando no se los encarceló, rebajándose a la condición de exiliados dentro del propio país, se disolvió a los segundos, y, en cuanto a las instituciones, se decretó su total abolición. Los medios de comunicación —radio, prensa y televisión— fueron constreñidos a desempeñarse otra vez como meros receptáculos de la propaganda oficial; los sindicatos obligados a jugar nuevamente el papel de apéndice de la economía estatal, y la enseñanza, en sus tres grados, convertida en una dependencia del partido Comunista, sujeta a sus órdenes, verificaciones, planes y programas. En el medio universitario es donde se han cometido últimamente las mayores depredaciones en nombre de la "pureza del ideal" comunista.

Checoslovaquia es hoy un país ocupado. Nada autoriza a decir, sin embargo, que se trata de un país conquistado.

"La Prensa", Buenos Aires, 26. VIII. 1970

kulturni večeri ki bodo

6. kulturni večer

sobota, 12. septembra 1970, ob pol devetih
v veliki dvorani slovenske hiše

sodelujejo

- france papež, glosa o geniju
- frido beznik, recitacija friedricha schillerja ode radosti
- n'kolaj jeločnik, napotek za ta koncert
- arh. jure vomberger, diapozitivi
- muzikalni del audiovizuala je reprodukcija 9. simfonije s kolumbijskim orkestrom, solisti in zborom — dirigent bruno walter

ludwig van beethoven

(1770 - 1827)

9. simfonija - koralna

v d - molu, op. 125

audiovizualni koncert v počastitev
200-letnice mojstrovega rojstva

glasbeni in
gledališki odsek

vstopnina 150 starih pesov

vesti

JUBILEJ ANTONA DERMOTE

Vlogo Florestana je v Beethovnovi operi Fidelio pel v dunajski Državni operi za 100-letnico njenega obstoja slovenski tenorist in prijatelj Slovenske kulturne akcije Anton Dermota. Junija letos je naš pevec slavil 60-letnico rojstva. Za to priložnost je na Dunajskem glasbenem tednu pel tenorsko vlogo v Schubertovi „Schöne Mülle-

rin“. Predsednik avstrijske republike ga je za njegov življenjski jubilej imenoval za profesorja na dunajski Glasbeni akademiji.

Svojemu prijatelju Slovenska kulturna akcija kliče: Na mnoga leta!

UMRL JE FRANÇOIS MAURIAC

Tik pred zaključkom te številke našega lista je ves kulturni svet zadela črna vest, da je v Parizu, 84 let star,

umrl François Mauriac, nobelovec, član francoske Akademije, nesporno prav med vrhovi sodobnega leposlovja. Mauriacov vpliv na moderno književnost je presilen in preživ, da bi mogel kdor koli mimo njega. Tudi na sodobno slovensko leposlovje je v mnogočem vplival.

Glas bo v oktobrski številki prinesel o njem glavni esej pod stalnim zaglavjem Podobe.

VSE PODPORNE ČLANE VABIMO, DA SKORAJ PORAVNAJO SVOJ
CLANSKI PRISPEVEK ZA DELOVNO OBDOBJE 1970 - 1971, KI
JE ZA ARGENTINO 30 PESOV (3000 STARIH), ZA VSE DRUGE
DEŽELE PA 10 DOLARJEV. — PODPRITE NAŠE DELO, ROJAKI!

friedrich schiller,
oda radosti

Radost, bogov prelepa iskra,
hčer v Elizija poljani –
bog'nja, v tvoje zdaj svetišče
stopamo ognja pijani.
Tvoji čari vežejo spet,
kar vsakdanjost je ločila;
bratijo se vsi ljudje,
kjer razpneš ti mehka krila.

Komū namenjeno biló je
prijat'lju bit' prijatelj, zlije
z nami naj svoj vrisk, napije
naj, kdor je dobil ženico ljubeznivo.
Reči, da na svetu zase
eno vsaj imaš srce!
Zjoči se iz srede naše,
kdor še ni našel srce!

V radósti opijajo stvari
se vse iz prs narave;
dobrim, slabim – vsem poti
gredo prek roznate dobrane.
Poljube dala nam je, vino,
prijatelja do konca dni –
bila je slast za črva v prahu,
pred Bogom kerubin stoji.

Kot sonca, ki hité veselo
prek sija nébesnih širjav,
naj vaša pot gre, bratje, smelo –
junak, ki se do zmage je podal.
Radost, bogov prelepa iskra,
hčer v Elizija poljani –
bog'nja, v tvoje zdaj svetišče
stopamo ognja pijani.

Združite se v objem, milijoni!
Svétu vsemū poljub goreč!
Bratje, nad zvezdá oboki
prebiva Oče vam ljubeč!
Klanjate se, milijoni?
Slutiš Stvarnika svetá?
On prebiva nad zvezdami!
Išči nad oboki ga nebá.

To slavno Schillerjevo odo, ki jo je Ludwig van Beethoven
vzel za osnovni vzgib v 4. stavku svoje 9. simfonije (koral),
je za audiovizualni koncert Kulturne akcije v počastitev
200-letnice rojstva genija iz Bonna prepesnil v slovenščino
FRANCE PAPEŽ. Recitiral jo bo igralec Frido Beznik pred
začetkom 4. stavka 9. simfonije.

Dem. L. Filharmonij in orkestru
in Stabach.

Dem. L. Filharmonij in orkestru
in Stabach.

Dem. L. Filharmonij in orkestru
in Stabach.

Dem. L. Filharmonij in orkestru
in Stabach.

Ludwiga van Beethovna pismo Ljubljanski filharmoniji, ki ga
je leta 1819 imenovala za častnega člana.

v tisku je

prva knjiga XI. letnika
knjižnih izdani
slovenske kulturne akcije

360 strani bogatega
branja najbolj branega
našega pisatelja

karel mauser
na ozarah
črtice

zbral in uredil prof. janez sever
oprema arh. marjan eiletz

paul klee, poet znamenj

ONI dan mi pravi Irena, naj ji kupim Kleeja. Kar zavrtelo me je: da bi vse, kar ob mescu skupaj spravim, v žep vtaknil, pa bi ne bilo za eno samo mojstrovino. Potem pravi, da so reprodukcije. Dobro. Reprodukcije. Nazadnje se le nisva pogodila. In nazadnje je dva dni po tistem prinesla odtise Kleejevih podob domov. Nazadnje seveda... nazadnje ji je dala mama denar; in jaz sem ostal z dolgim nosom. Ampak nazadnje: zdaj je Klee pri hiši; ni izvirnik, a je le Klee.

To je bilo prejšnji mesec. V Državni galeriji lepih umetnosti je bila razstava 170 izbranih mojstrov, katerih oče je PAUL KLEE (letos je trideset let, kar se je odselil s sveta). Irena je bila menda dvakrat ali trikrat ob slikah in podobah. Irena zdaj študira na slikarski šoli in je zagledana v moderne mojstre: ne vem, ali zato, ker so v modi, ali zato, ker so mojstri... Klee je pa doživetje. Za študenta. Za nas. Za vsakogar. Za Buenos Aires. Za svet. Zame je bil odkritje. Ko sem se smukal med podobami, črtami, abstrakcijami, ideogrami, znamenji – oh, ta mojstrovina znamenja! – sem nekje za barvami in črtami švicarskega podobarja ujel besede, ki jih je o njem zapisal v svoji Zgodovini modernega slikarstva Herbert Read: „... tako je Klee zares najbolj prodiren umetniški duh modernega časa: v nauku in v stvaritvi je dal svoji dobi zaslove nove estetike...“ Read ni edini med priznanimi umetnostnimi kritiki, ki trdi, da je švicarski mojster – rodil se je 1879 blizu Berna – najčudovitejši slikar naših dni.

Odmaknem se mestnemu šumotu; skušam uiti tehnicizaciji, ki ubija; pozabljam na beganje v skrbeh in nujah; ne slišim več grmenja topov v Vietnamu; ne stiska me več moreče premirje ob Suez; samo od daleč nekje se trga za tegli rigot ladijske sirene in bliskajoče sikanje čez oceanskega jeta, ki se zadirja v sinjino tik nad mojo glavo, se mi zdi kot plahutanje fantastične ptice v sanjah. Stapljam se s Kleejevo mojstrovino; potopiti se hočem v ta čudežni svet njegove umetnosti, ki se mi ponuja na stenah v galeriji. Potem pritrdim, bolje, takisto mislim kot Read: ob teh črtah, podobah, zasnutkih stojim pred izrednim umetnikom tega stoletja. Neznanska bogatija njegove domišljije govori iz sleherne poteze, iz sleherne črte, iz slehernega nagiba s čopičem, s kredo, z ogljem, s svinčnikom, iz sleherne mojstrove stvaritve: vsaka je celota zase, vsaka samostojen, dognan svet z lastnim, svojiskim življenjem: ni ga moči posnemati, ne ponavljati: brez dna je, ne iz črna se – tu je Paul Klee, ves. celovit, živ. poet znamenja, videc, Orfej, ki je šel v podzemlje; Prometej, ki je ukradel ogenj bogovom; Hermes, poslanec in glasnik od onstran.

Mislim na življenjsko pot tega mojstra mojstrov. Iščem po njej, ubiram za njegovo sledjo. Rad bi iz te poti odmaknil, čisto narahlo, nezaznavno tisti zastor, ki zastira našim grešnim očem njegovo stvariteljsko osebnost. Morda bi se tako laže zatopil v ta prečudežni umetniški svet njegov. Posebej ob teh razstavljenih mojstrovinah, ki jih zrem. Obsežejo ves razvoj Kleejeve plastike od 1895 do 1940: tudi v tem dosežek razstave. Malokrat ujameš temu podobnega.

Gledam podobe in gledam Kleeja. Maturant. Vnet za glasbo. Menda je to dedoval po očetu. Ta zanos obrača zdaj v svet likovnega stvarjanja. V prvih letih našega stoletja je v Münchnu ne umetnostni akademiji. Brž zatem ga vodi pot v Italijo: zagledan je v pompejski primitivni mozaik, privlači ga akvarij v Neaplju. Roka se uri v risanju in vrezovanju. Po prvem obisku v Parizu odpre 1906 vrata svoje prve razstave v Münchnu. Z dušo in s srcem je v intelektualnem vzdruhu takratne bavorske prestolnice, kjer prvači in vodi „Jugendstil“. 1908 vrže Woringer v svet svojo slovito „Abstrakcija in narava“. Klee pa razstavlja v Sezessionu v Münchnu in v Berlinu. Tri leta po tistem se prvič sreča z Marcom in Kandinskim (se spomnim: leto dni prej je ruski mojster objavil svoj traktat O poduhovljenem v umetnosti... Klee ga je v poeziji svojih znamenj srečal, preden ga je poznal...). Zdaj se vname za umetniško strujo „Modri vitez“: lepa vrsta mojstrov razstavlja ponovno z njim 1912. V Parizu ga zajame s svojimi razkritji o luči in barvi Delaunay. Takrat se tudi seznanim s podobarstvom Rousseauja, Picassa, Braqueja. Potem slutim prvo vojno v njegovih dneh. Tiste čase je v Tunisu. Dežela napravi nanj neznanski vtis. Vojna ga udari krvavo: ob prijatelja je, ob Marca in Mackeja. Zakrije si lice. Bridkost reže navznoter. Potem se odmakne Zapa-

du in se ves zazre na Vzhod. Več svojega občudovanja do vsega, kar je vzhodno, ne skriva: njegove stvaritve se bolj in bolj bogate z ideogrami.

1920 objavi „Umetnikovo izpoved“. Leto pozneje je usodno srečanje z Weimarjem: Walter Gropius je zamislil in ustvaril svoj Bauhaus. Kleeja povabi za mojstra učitelja v Weimar. To so zdaj Kleejeva bauhauska leta. Njegov višek. Mojster učitelj, mojster slikar, mojster raziskovalec, mojster poet znamenj. Kleejev Bauhaus. Klee v zenitu.

1926 mora Bauhaus v Dessau. Klee gre z njim. To so leta divizionističnih podob. Spet potuje v Italijo, v Francijo, v Egipt; razstavlja po Evropi, razstavlja v Združenih državah...

Potem mu je življenje na Nemškem neznosno. Duši ga. Svastika ga tišči k tlom. 1937 razstavlja 17 svojih najboljših del na razstavi Degenerirana umetnost, v Münchnu. Takrat zažigajo gestapovci debelo knjigo njegovih črtičev.

Paul Klee se je na smrt bolan umaknil v Bern. Tu sprejema v obisk Braquea in Picassa. Prvič. Doslej se niso videli: videle so se samo skupne podobe. Pa tudi poslednjič: tri leta pozneje se strti, pozabljen od vseh, sam, ves sam, ves Paul Klee sreča s smrtjo. V Muraltu. Pri Locarnu. 1940.

Tako tiho je vse. Tako neznansko tiho. Nisem sam. Saj jih je veliko krog mene. Pa ne vidim. Ne slišim. Ne čutim. Klee je šel mimo mene. Čisto blizu je bil. Z dlanjo bi se lahko dotaknil njegove. Stojim pred njegovo podobo in zapiram oči. Potem prisluhnem. Pravi: „Umetnost ne postavlja vidnega; umetnost marveč dela nevidno vidno...“ In vem: ta tolikrat ponavljani Kleejev aforizem je osnovna premica njegove estetske misli. Umetniški nadih ustvarjalčev je zanj docela subjektivna danost: grafične prvine – pika, črta, ploskev in prostor – vodi in uravnava po njegovem zavestna sila, ki je v umetniku samem.

Mislim na naravo. Kako je živa še v impresionistih. Še v surrealistih. Klee pa mi pravi, kako nikdar ni bil preverjen, da bi mogla narava igrati kakšno posebno vlogo v umetniškem stvarjanju; da se zato ne čuti vezanega na stvarnost, saj ga ne vlečejo nase stvariteljske sile v naravi. Zrem v njegove oči na davni podobi: nekaj van goghovskega, včasih spet se mi zazde kot oči mladega Rimbauda: v teh očeh je ključ – v Kleeju kraljuje dominantno prodorni duh stvariteljske oblike. Zdaj razumem, ko zapiše, da ima legenda o njegovem „infantilizmu“ verjetno svoj vir v njegovih linealnih kompozicijah, s katerimi skuša družiti stvarno podobo – recimo ji človek – z njenim predstavljanjem, pa se vendar za vse to poslužuje edinole črte.

Klee nič ne dvomi, da je stvariteljski proces v umetniku daleč nad njegovo zavestnostjo; a vendar se ne pridruži tem, ki trde, da je umetnikova stvaritev edinole izraz njegove podzvesti v nekakšni avtomatični izvedbi. „Zame je umetniško spočetje, rast in rojstvo dokaj zamotan proces, kjer igra takoisto takoisto vlogo opazovanje kot prenišljanje, k vsemu pa še tehniška sposobnost...“

Paul Klee, poet znamenj. Sanjal je o veliki stvaritvi, ki naj bi hkrati vezala stvariteljske prvine s predmetom, s pomenom in s slogovno formo.

To je Klee Prometej. Rad bi ukradel ogenj bogovom. Še preden seže po njem, je prikovan na skalo: jastreb-čas mu kljuje v srce. In Klee-Prometej gleda s svoje skale v Božje z razpaljenim licem. Tu je njegov odnos do Stvarjenja in Božjega. Kot navdih ujame njegov šepet iz Umetnikove izpovedi: „... izhajati je treba iz abstrakcije plastičnih prvin, iti mimo sestavljanj, ki predstavljajo določene osebe ali pa abstraktni stvari, kot so številke in črke: potem prideš v plastični kozmos, ki je tako na las podoben Vesoljnemu Stvarjenju, da je potreben samo še dih, pa se vse bistvo vere uresniči...“

In še: „Umetnost je podoba Stvarjenja. Je simbol njegov, kot je zemski svet simbol vesoljnega kozmosa.“

V divjem spektru beže mimo mojih oči diapozitivi na platnu. Zvedavam občudovalec Kleejeve umetnosti, ki se vrtimo v poeziji njegovih simbolov in znamenj, so prireditelji pripravili estetsko dognan audiovizual, ki pokaže še na druge stene mojstrove delavnice: teh na razstavi sami ni. Tam mi prijetno baržunasto obarvan alt iz nevidnega prostora elektronskega vesolja govori, da je Wil Grohmann zagotavljal, kako je Klee izhajal iz poetične stvarjalnosti. In pristavlja mehki alt, kako je mnogo bolj verjetno drugo:

za zavarovanje slovenske suverenosti

ZLE posledice sovjetske zasedbe Češkoslovaške in nadaljnje grožnje Brežnjeve doktrine o omejeni suverenosti „socialističnih“ držav – v času, ko je treba računati z možnostjo bližnjega zaključka Titovega osebnega režima v Jugoslaviji – povzročajo upravičeno zaskrbljenost slovenskih ljudi. Sprimo teh negotovosti Slovenci čutijo potrebo po pospešeni izpopolnitvi in utrditvi svoje republike, v kateri hočejo videti obnovitev prvotne slovenske državnosti – ki je politični zgodovini fevdalne Evrope dodala svojstveno demokratično prvinu – in uresničenje novodobnega programa Zedinjene Slovenije, za katero so se morali boriti več kot sto let.

Podpisani Slovenci iz dežel „zahodnega“ sveta, ki smo prosti omejitev in groženj, ki bremenijo državljane „socialističnih“ dežel srednje in vzhodne Evrope, smatramo za svojo dolžnost, da v tem kritičnem času obvestimo rojake v Sloveniji o naših skupnih pogledih na osnovno vprašanje, kako bi Slovenija zavarovala svojo narodno-politično bodočnost. V mislih imamo deset poglavitnih sedanjih potreb:

1. Predstavniki slovenskih oblasti, kulture in gospodarstva morajo poudariti in razglasiti izvirno suverenost slovenskega naroda v državnem okviru slovenske republike.
2. Slovenska državna skupščina in vlada morata uveljaviti pristojnost slovenske republike, da v zavarovanje svoje suverenosti za enakopravnost slovenskega naroda in za dobrobit slovenskih ljudi razpolaga z vsemi oboroženimi silami in obrambnimi napravami JLA na slovenskem državnem ozemlju.
3. Da bo v skladu z njeno izvirno suverenostjo Sloveniji omogočeno enakopravno soodločanje v zveznem merilu, mora paritetni zvezni Zbor narodov dobiti značaj edine zvezne zbornice.
4. Tak predstavniški Zbor narodov bi moral uvodoma sprejeti soglasen sklep in zavezo, da bodo suvereni zvezni narodi medsebojne probleme reševali z enakopravnim dogovarjanjem in da se bodo skupno zoperstavljali vsakemu poskusu nasilnega vposeganja v svoboden razvoj njihovih odnosov tako od zunaj kot od znotraj. Ako bi ta slovenska pobuda bila odklonjena ali bi postala neučinkovita potem, ko bi bila že sprejeta, bi morali slovenska državna skupščina in vlada uveljaviti potrebne lastne ukrepe za učinkovito zavarovanje suverenosti in celovitosti slovenske republike, vključivši pravico do odcepitve, ki so si jo narodne republike pridržale ob nastanku poveljne zveze.
5. Da bodo pristojnosti preurejene zveze usklajene z njenim dopolnilnim značajem kot skupnega sredstva suverenih narodnih republik za okvirno urejanje sporazumno dogovorjenih skupnih zadev, bo treba odpraviti vse podedovane centralistične funkcije sedanje federacije.
6. Za neovirano delovanje tako usklajenih zveznih odnosov bo treba sedež preurejene zveze prenesti iz jugotežne prestolnice srbske republike v nevtralnije mesto, bliže težišču večnarodne zveze, ki ne bo izpostavljeno neposrednim vplivom in pritiskom – ali celo ponovitvi nasilnih udarov – centralističnih sil in navad, ki so se v petdesetih letih osredotočene oblasti zakoreninile v unitarističnem Beogradu.
7. Prihranki dosedanjih presežnih dajatev centralistični federaciji – ker so poveljne slovenske dajatve beograjski vladi bile nad kakršnikoli enakopravno in pravično zasno-

vanim zveznim razmerjem in ker se bodo tudi skupne dajatve decentralizirani zvezi močno zmanjšale – in dopolnjene suverene pristojnosti slovenske republike bi morale biti v prvi vrsti usmerjene v tako razvijanje Slovenije – od gmotne infrastrukture do najvišje kulture – ki bo nudilo privlačne možnosti domače zaposlitve in stvarjalnosti slovenskim ljudem vseh predelov, slojev in strok, da jim ne bo več treba množično odhajati za boljšim delom in kruhom v tujino.

8. Slovenija mora odločno in hitro – dokler je še čas – odpraviti sramotno zapostavljanje svojih dednih kmetij s tem, da bo dvignila njihov hektarski obseg do stopnje zmogljivosti mehaniziranega družinskega obdelovanja z dopolnjevalno pomočjo lastnega združništva samostojnih kmetov.

9. Slovenska republika mora utrditi svoje odnose s sosednimi deželami Koroške, Štajerske in Furlanije-Juljske krajine za plodnejše sodelovanje v skupnem prometnem, turističnem in širše gospodarskem prostoru, pa tudi v tako oporo slovenskim narodnim manjšinam, da bodo poleg drugih državljskih pravic dosegle tudi jezikovno in kulturno enakopravnost in tako postale tvorna vez med tremi ljudstvi, ki se stikajo v alpsko-jadranskem zaledju tržaškega zaliva.

10. Razširjene pristojnosti slovenske republike in potrebne varščine njene suverenosti bo morala podpirati okrepljena narodna zavest in družbena solidarnost vseh plasti slovenskega ljudstva. Zato bo treba 96 odstotkom državljanov slovenske republike, ki niso člani Zveze komunistov, zagotoviti od slednje neodvisno in enakopravno udeležbo pri političnem odločanju o razvoju Slovenije v smislu demokratičnega pluralizma. Slovenske šole bodo morale poleg temeljitije strokovnosti zavzeto gojiti omikano nacionalno osveščenost slovenske mladine s posebnim poudarkom na humanističnih koreninah in izraznem bogastvu slovenske kulture, ki je slovenski narod izoblikovala in je nenadomestljiva osnova njegove bodočnosti. Slovenski Cerkev pa bo treba zagotoviti enakopravno svobodo za sodobno nadaljevanje njenega dvanajststoletnega verskega, npravnovzgojnega, dobredelnega in plemenito združevalnega poslanstva, ki presega spreminjajoče se politične in interesne razlike in delitve, s katerimi se Cerkev po svojem bistvu ne more istovetiti.

Ko ta spoznanja o nujnih narodno političnih potrebah Slovenije sporočamo svojim rojakom doma in po svetu, se podpisniki tega obvestila zavezujemo, da bomo zahteve po enakopravni in zavarovani suverenosti svoje rojstne domovine odločno in vztrajno podpirali, dokler ne bodo izpolnjene. V ta namen bomo ostali v potrebnem medsebojnem sodelovanju.

V imenu vseh pobudnikov in začetnih podpisnikov gornjega obvestila iz Evrope, Severne Amerike, Avstralije in Južne Amerike:

prof. dr. Ciril Arko; prof. dr. Rudolf Čuješ; prof. dr. Ciril Mejač; prof. Uroš Roessmann; prof. dr. Štefan Slak; prof. dr. Anton Štuckelj; prof. dr. Jože Velikonja; prof. dr. Ciril A. Žebot; Dušan Pleničar; Mate Resman; Demetrij Weble; dr. Štefan Falež; dr. Leopold Humar; Franc Jeza; Vinko Levstik; Tomaž Možina; Pavle Verbic; ing. Ivan Zigon

PAUL KLEE...

— sklep —

da je Paul Klee do poetične stvarjalnosti prišel po ustvarjanju podobe. Da se njegov stvariteljski zanos ni ustavil ob ustvarjanju plastičnega predmeta. Da umetnik v njem teži za stvarjenjem dolge vrste znamenj, ki naj ga skozi svet podobe povede v stik z vesoljnim snovanjem... Vem, da je prav v tej težnji skrivnost njegove umetnosti; umetnosti, ki je trajna in vedno nova.

Ko sem se iztrgal čarovitemu svetu Kleejeve muzike v galeriji, sem se zazrl v večerno nebo nad Buenos Airesom. Dol proti Avellanedi nekam mi potuje oko in se ustavlja na Južnem križu; malo sem so Tri Marije, potem pa milijoni in milijoni sijalcev, ki jim ne vem imena. Ampak modrina noči je enaka kot na Kleejevi podobi. In zvezde se

mi zde kot njegova znamenja. Tenke meglice, ki se natezajo od te na ono sijočo lučko, pa njegove črte in črtice. Vse nebo en sam velik ideogram.

Irena ima Kleeja. Dva Kleeja: dve reprodukciji. Jaz sem se srečal s Kleejem. V dneh vesoljskih odletov in poletov sem se srečal na zemlji z vesoljsko poezijo. Ko sem zavil po Suipachi mimo Ideala, sta me Mark in Daria še vedno vabila, naj ju pospremim na Zabriske Point. Da bi šel z njima? Spet? Morda pozneje kdaj. A ko sem se zazrl v narahlo od solz omočene trepalnice brhke Darie, ki so ji Antonionijeve eksplozije pravkar do kraja porušile ves izumetničeni, narejeni, zlagani svet, sem bil nekaj kot srečen. In sem ji šepnil: „Ne joči, Daria! Svet je lep in življenja vreden!“

nikolaj jeločnik

RDECERUMENA sončna luč je rosila iz vlažnega neba. Nedeljski popoldan je slonel kot zasanjan v trikotu zidov, morja in rjavozelene ravnine. Vse je ležalo v nekaki narkotični omotici. Takrat sva se odpravila z mojstrom iz mesta – čas je stal enako oddaljen v svojem začetku in koncu. Bil sem sam – prisotnost mojstrova je pomenila le bolečo, transcendentno stvarnost, ki me je vezala na „onstrano“, očetovsko, slovensko... Šla sva počasi proti južnim vratom, od tam pa po ozkih cestah proti zunanjemu zidu, kjer so se nedaleč vstran belili nizki kamni predmestnega pokopališča. Bila sva v tujem svetu in vendar sva se napotila mimo slovenskih hiš, preko domače pokrajine, z domačo nedeljo v duši. Z nama je šla skušnjava, da bi se umaknili v nizko, temno krčmo ob cesti in se tam pogreznili v pogovor, petje in molk. Vendar pa sva še bolj hotela srečati domačo družbo – tiste zanesenjake, utopiste, mistike in ustvarjalce, ki se vicajo na teh obalah tik pred vhodom v podzemlje.

Srečal sem jih. Večirilo se je že v tem perifernem svetu vodá in kamenitih kolosov; treba je bilo hiteti – čas je bil že... Tu so bili vsi, ki so se v teh ravneh borili, da bi ne bili spremenjeni, da bi se ne pogubili, da bi ne onemeli – raziskujoči zanikovalci in zatrjevalci, zbegani in mirni, popotniki... Nisem vedel, da je „tostranost“ – tujina – njihova slava in muka, njihova druga inkarnacija. Sprejemali so jo naravno in nujno, kot se sprejemajo smrt. Gledal sem jih – bili so takorekoč stvarni zanesenjaki, mrtvi igralci, blazni realisti. Akcija romantikov, ponočnjakov... Pogledal sem pesnika, njega, ki je bil najbolj realno z menoj – dal mi je znak, naj se jim približam. Saj sem bil eden izmed njih, z njimi sem se presnavljal, mrtvil in prečiščal. Naj povem – vse tisto, proti čemur smo se pred leti borili, se je zdaj življenjsko splazilo v nas; in tudi, kar smo nekoč bili, zdaj nismo več, kar smo nekoč posedovali, zdaj nimamo več, in kar bi nekoč hoteli doseči, vemo, da ne bomo dosegli – in prav je tako. Kar je bilo v času, se nam je razblinilo v teh grapah vic. Vidim jih drugačne – stare borce, zanesenjake, kapitane in direktorje, utopiste in ustvarjalce... Grom in strela! Kako so se zagrizli v svoja izkustva, v svoje vragolije in čednosti, v pesmi in igre! Trmasti revolucionarji – na tihem, sem si dejal, pojejo marseljezo. Tu so se zbrali, da bi si očistili svojo intelektualno in aktivistično vest, da bi se kratko in malo srečali, spoznali. Prišli so, da bi določili shemo akcije, pa tudi, da bi pretresli svojo zunanjo in notranjo modrost. Ali smo bili sredi poti, ali na koncu – ali samo na začetku? Sedli smo za mizo. Nad nami se je belilo kamenje, dišal je les. Svete podobe, vsekane v kamen in vrezane v les, so oživele in se nam počasi bližale. Zdelo se mi je, da so govorile, vendar nisem mogel razumeti jezika starih. Najprej: ali se bomo popolnoma poglobili v smisel besed in dejanj, ali pa sploh ne bomo več govorili, ne delali. Ali bomo poslušali in sprejemali, ali pa popolnoma oglušeli in onemeli. V teh alternativah se začneja naša tragika, kajti nismo tam (doma), kjer bi lahko govorili ali ne, in bi vseeno ne izgubili daru govora, in kjer bi lahko poslušali ali ne, in bi vseeno ohranili v sebi dar jezika. Tu je drugače – moramo govoriti, moramo poslušati, moramo delovati...

Bili smo sredi srečanja. Nisem poslušal vsega – samo dve temi, dvojne snovi za tragični čas „tostranosti“ sem slišal in v sebi premikal. Pri vsem pa sem še vedno opazoval goste in gostitelje – pili so in točili belo, rumeno, rdeče vino. Niso se trudili – mislil sem na njihov „izvor“, na njihov odkje, zakaj, kam... Skale, ki so se odkrušile, ali so jih odkrušili iz gorskega masiva in jih privarili sem.

Družba se je razživila, diskutanti so se zbrali okoli prve teme – mladina – morda ne dovolj prizadeto, vendar zavestno in vztrajno. Vprašanje našega in njihovega brodoloma! Iz svoje realnosti se mi je približal pesnik. Videla sva globine Oceanije, začutila sva ostre čeri, temne vode, praznino. Kaj bi dal, da bi mogel določiti pravo smer. Zrelo življenjsko izkustvo je premalo v tem položaju, treba je nekaj več. Naše stanje ima v sebi dosti prvinskega: usodno in zgodovinsko dozoreva v posebno eksistenčno tesnobo in mučenost. Vključujemo se v globljo človeško povezanost, v silnejšo zgodovinsko resničnost... Aktivisti so vzkipeali, niso se mogli več vzdržati, njihove besede so postale bolj in bolj nerazumljive, pregrešne. Udarjali so po mizi.

Zidanica se je zamajala. Vemo, da naš položaj ni življenjsko ogrožen, kot npr. v dneh vojne, ko je lahko vsak trenutek padla nad nas odločitev življenja in smrti, vendar pa

smo v položaju, v katerem čutimo, da je nad nami nekaj usodnostno neizbežnega, nekaj, kar nas iz dneva v dan bolj pretresa. Družba je skušala zapeti; čutili smo, da se nam ni bati ničesar bolj kot pesimizma in obupa. Kozarci so tekali po mizi. Ampak pesnik se je nagnil k meni in v duhu sem zaslišal: „Razumi čas in družbo! Najprej čas: vedi, da je podoben semenu, ki se v zemlji spremeni in se v svoji rasti presnavlja in izniči. V rastlini, ki je zrastle iz njega, ni ničesar starega več, nič, kar bi bilo podobno semenu. In družba – kot sad je, ki se medli in mehča...“ Naprej nisem več slišal, notranji glas je prevpila diskusija, ki se je še vrtela okrog teme „ustvarjalni naraščaj“. Se pravi, rod, ki je zrasel v „tostranosti“ – ali bo še hodil po slovenskih poteh?

Skušal sem slediti izvajanjem aktivistov, s katerimi sem se sestal v tem poznem srečanju. Pogovor se je zaganjal ob vprašanje izkrevavitve v gozdu, utopitve v oceanu. Našo mladino, in družbo, je popotni rod, je potreba navdušiti za našo stvarnost, tudi za našo absurdnost. Mladini se moramo približati – če se ji sploh moremo približati – kulturno funkcionalno in ne moralistično, politično spekulativno. Ustvariti moramo sestanke, plese – ustvariti moramo razpoloženje... Zanesenjaki in ustvarjalci so se zresnili – vino in besede so začeli postajati krvavo rdeči. Nove generacije bodo morale spoznati naš odkod in kam, naše besede in dejanja, drugače ne bodo več nove generacije. Nadaljevati bodo morale – ali bi morale – naše življenje, naše ustvarjanje in naše slovenstvo. Tudi se bodo morale zavedati, da smo na visokem morju in da se z nami dogaja nekaj skrivnostnega. Kakšna tragika, da so zvezani z nami – kakšna tragika, da nam uhajajo! Takole so izvajali sentimentalisti, kulturniki, mistiki in disputanti: dali jim bomo prostor v našem prostoru, dali jim bomo naše orožje, naša odlikovanja, obleke, čevlje... Mladim bo treba izročiti vse knjige, listine in dokumente. Iz prs zanesenjakov se je izvila želja, naj bi se mlade moči posvetile ekstazi ustvarjanja, pisanja, kulture... Taka ekstaza je bitno nujna za obstoj naše „tostrane“ slovenske družbe. V Meddobju naj bi se objavljali prispevki mladih, tudi če niso povsem zreli in medeni... Pripraviti je treba sestanke, kjer bi se razpravljalo o možnostih integracije novih zanesenjakov...

Brez besede sem poslušal; nek globlji strah pred tujinsko resničnostjo je dihal iz vsake besede. Negotovost se je pozibavala med kratkimi, občutenimi stavki. Daljna metafizična nujnost in groza je zevala pred aktivisti. Ampak mladi so ravnodušni, pred njimi se ne dviga voda, oni niso na morju – oni so doma. Naše ladje pa bodo čez deset, dvajset let razbite in potopljene... Kje si, Ulikses!

Pesnik je vzel kozarec, vino se je bleščalo prebodeno od žarkov starega sonca. Čisto zlato je nemirno podhrtevalo – tudi jaz sem pil, vesel jasnih, odkritih besed. Bilo mi je kot nekoč doma – v krogu družine – ko smo po večerji vrgli karte in se čutili povezani v temeljni človeški intimnosti.

Polpolnoma se je znočilo. V trenutku me je spreletelo: „... trejmo, bratje, še vince se smeja...“ Da, mojstrova prisotnost med nami je ohranjujoča, poživljava. A spet smo bili sredi konkretnih pogovorov. Aktivisti so prešli na drugo temo, ki pa je pravzaprav sorodna prejšnji. Najti je treba zvezo z zunanjim svetom, z drugimi tujinami, z drugimi „tostranostmi“, z drugimi slovenskimi zanesenjaki in romantiki in realisti. Dobiti moramo pomoč v orožju, obleki, v besedah... za Meddobje je treba iti po prispevke daleč na sever in na jug – na vse strani. In vedeti mora, kdor govori in piše za ta kraj, da je to najpustejši kraj, in kdor govori za ta čas, da je to neresnični, vetrovni čas. Kdor hoče iti z nami, se podaja v nevarnost, da bo Ulikses, ki ne bo nikoli videl svoje žene in da bodo njegove ladje vrgli morski tokovi na najbolj oddaljene obale sveta.

Bili smo že v popolni temi. Besede so postale vedno bolj mučene, otežene, glasovi kričeči, zmerjajoči, neutolažni. Skočil sem ven na zrak, kajti srečanje se je zdrobilo v nič in vse, kar sem slišal, se je spremenilo v kup nepovezanih, razbitih besed, krikov – vendar pa je planilo nekaj v nas kot klic našega lesa in kamenja, naše zemlje, naših besed. Tudi zanesenjaki, romantiki in aktivisti – v resnici so bili samo trije ali štirje – so bili pijani, polni nečesa neznankega... tragičnega in optimističnega. Pozdravili smo se in nato nas je vse vzela noč.

france papež
iz še ne objavljene zbirke „srečanja“

gorše z razstave bauhausa v torontu

4. septembra letos je bila v Buenos Airesu, v edinem od špansko govorečih mest, odprta v Državni galeriji lepih umetnosti razstava Bauhausa, ki jo je pobudila za 50-letnico te svetovne umetniške ustanove nemška Zvezna republika in je obšla že nekaj svetovnih mest. Ko je bila razstava decembra lani v Torontu v Kanadi, jo je posejil naš redni član akad. kipar France Gorše in nam popisal svoje vtise, ki jih objavljamo kot uvod v buenosairsko razstavo, o kateri bomo več poročali v prihodnji številki Glasa.

ZA petdesetletnico obstoja umetniške ustanove Bauhaus so Nemci pripravili razstavo o njenem delu, razvoju in pomenu za sodobno likovno umetnost. Razstava je bila v Torontu, kjer sem si jo ogledal, od 6. decembra 1969 do 1. februarja 1970.

Razstava je predvsem posvečena sodobni arhitekturi v znamenju konstruktivizma. A pritegnila je tudi slikarstvo, kiparstvo in grafiko: redek kulturni dogodek v Torontu. Pripravili so jo v torontski Umetnostni galeriji.

V osrednjem prostoru galerije so smotrno razstavljeni eksponati arhitekture, ki gledalca poučno seznanijo s sodobno urbanistiko, pa tudi urbanistiko bodočnosti; številni načrti modernih selišč; fotografije dograjenih objektov naših dni in zamisli za bodočnost v različnih inačicah. Mikavno je videti, kako rešujejo vprašanje gradnje lahкотnosti, posebno pa vprašanje breztežnosti arhitekture. Številne fotografije sodobnih arhitekturnih zgradb dopolnjujejo plastične zasnutke selišč ter posameznih objektov iz Nemčije.

Za gradivo uporabljajo v glavnem železobetonske in steklo.

V ločenih prostorih je razstavljena oprema posameznih zgradb: stoli, mize, kuhinjska oprema, posode, vrč, celo ščetke ip., vse sodobno krojeno: dokaz, da praktično in življenjsko prilagodne potrebe lahko hodijo roko v roki z visokim estetskim čutom izdelovalca. Za gradivo služi jeklo, pa sintetični proizvodi.

Razstavljena so dela najvidnejših predstavnikov ustanove: arhitekt Marcel Breuer, iz Madžarske; Hans Fischl, iz Švice, s svojo značilno rebrasto arhitekturo; Hubert Hoffmann, iz Berlina; Maks Bill, ki na zanimiv način rešuje vprašanje notranje opreme pod posebnimi vidiki z uporabo upogibnega lesa in krivuljastih cevi, zlasti pri stoli in pri sedežih in avditorijih; poudari posebno eleganco in lahкотnost predmeta, predvsem njegov estetski del. Nemec Walter Gropius, ustanovitelj in ravnatelj Bauhausa, ki

rešuje predvsem problem prostora in breztežnosti arhitekture, s posebnim poudarkom na estetičnih elementih.

„Arhitekti, kiparji, slikarji, vsi se morajo vrniti k obrti. Umetnik ni ‚poklic‘... ni bistvene razlike med njimi: umetnik je eksaltirani obrtnik...“ To je zapisal Gropius v razstavnem katalogu. Zanimivo je, da je pri Slovencih arhitekt Jože Plečnik vse to v glavnem dejansko že izpolnil!

V smislu tega novega gibanja svobodnega ustvarjanja, ki ga Bauhaus predstavlja, „brez vsakega formalizma“, je v posebnem prostoru svojsko prikazan balet: abstraktno kiparsko oblikovanje sedmih figur: edinstven primer dinamike baleta.

Glavni poudarek dajejo razstavi: oblika, barva, prostor. Trije geometrični elementi: val, krogla, stožec dajejo figuram temeljno oznako. Črno-beli kontrasti režejo odrsko prostornino: geometrijska trilogija na odru!

Več soban je odmerjenih razstavi posameznih kolekcij slikarstva, kiparstva in grafike, več ali manj v smislu reševanja problematike konstruktivizma in nove stvarnosti. Z retrospektivnimi razstavami so predstavljeni glavni mojstri na tem področju: Vasilij Kandinski, Nataša Gončarova, Aleksander Arhipenko, Paul Klee, Ksanti Savinski, Ada Kerkovius, Werner Giles, Fritz Winter, George Much in Oskar Schlemmer.

Z novim sodobnim gradbenim gradivom je današnji statični moment bistveno pridobil in omogočil gradnje v vertikalni višini, kot je v srednjem veku oporni sistem omogočil gradnjo v višino in s tem pobudil čuda estetike gotičnih katedral in njihovo poduhovljenost.

Ob razstavi Bauhausa zadobiš nazorno podobo ustvarjalne zmogljivosti sodobne arhitekture in upodablajoče umetnosti svobodne, demokratične Nemčije. Obiskovalci smo za nova, lepa in globoka spoznanja bogatejši.

knjige knjige knjige

ŠPANSKA KNJIGA O SLOVENSKEM ZNANSTVENIKU V PATAGONIJI

Priznani in v argentinskem svetu močno uveljavljeni slovenski arhitekt Viktor Sulčič, prijatelj Slovenske kulturne akcije, je napisal biografsko študijo o slovenskem znanstveniku Janezu Benigarju, ki je v španščini v knjigi v avtorjevi samozaložbi izšla z naslovom „Juan Benigar, el sabio que murió sentido“ – „Janez Benigar, znanstvenik, ki je umrl sedé.“ Benigar je dolga leta preživel med Araukanci v provinciji Río Negro in Neuquen, študiral njihovo življenje in navade, se tolkel za njihove pravice, pisal in razpravljal o njih in slednjič med njimi umrl. Avtor Viktor Sulčič se je nekaj let pred učenjakovo smrtjo z njim osebno seznanil.

Pomembno knjigo, ki španskemu svetu tako prepričljivo poudari slovensko prisotnost na ameriškem jugu in njen donesek k ohranjanju starožitnih domačih prebivalcev in njihovih kultur, vsem rojakom toplo priporočimo. Na prodaj je v Buenos Airesu v knjigarni El Ateneo, na ulici Florida; cena je 550 starih pesov.

• Kuturni svet se spominja letos 100-letnice smrti Charlesa Dickensa (1812-1870). Svetovne založbe v pisateljev spomin izdajajo letos v novih priredbah njegova literarna in znanstveno-pedagoška dela. Pri londonski založbi Weidenfeld & Nicolson je izšla zajetna knjiga „Charles Dickens. 1812-1870. A centenary volume.“ V knjigi so zbrani poleg E. W. F. Tomlinove daljše razprave o angleškem klasiku – Tomlin je knjigo tudi uredil – še eseji ki so jih prispevali Priestley, E. Johnson, C. Hibbert H. Stone I. Brown E. Willyams in N. Bentley. Delo krasi 25 ilustracij. – Druga pomembna knjiga je zbirka Dickensove poezije v dveh zvezkih z naslovom „The Uncollected Writings of Charles Dickens. Household Words. 1850-1859“. – Tretja knjiga pa je izšla pri založbi Chapman & Hall z naslovom „Dickens 1970“. V njej so zbrani novi esejistini doneski k poznanju dela in osebnosti tega mojstra angleške besede in misli. – Angus Wilson, danes med najpomembnejšimi esejisti v Angliji, je izdal knjigo „The World of Charles Dickens“. – o pisateljevem književnem slogu pa v posebni knjigi razpravlja z naslovom „The

Language of Dickens“ književni zgodovinar in kritik G. L. Brood.

• Žirija, ki jo je sestavljalo 23 španskih literarnih kritikov, je letošnjo nagrado Kritika 1970 prisodila romanu „El Hombre de los Santos“; avtor je Jesus Fernández Santos. Za poezijo je nagrado prejel pesnik Luis Rosales iz Granade, z zbirko „El Contenido del Corazón“.

• Pri založbi Bompiani je izšla spet nova knjiga italijanskega romanopisca Alberta Moravie pod naslovom „Il Paradiso“ (Paradiž). Je to zbirka poezij, štirih še neobjavljenih, ostale pa že prej natisnjene v časopisu Corriere. Dve leti sem pa ta laški avtor dela na precej zajetnem romanu, katerega naslova pa še ni povedal.

• Letos je tudi 100 let, kar je umrl Aleksander Dumas. V pisateljev spomin je marseillska občina odkupila sloviti gradič D'If, ki ga je pisatelj ovekovečil v romanu „Grof Montekristo“.

knjige kniige knjige

• Sodobni francoski književnik Alain Bosquet je hkrati pesnik in romanopisec. Gallimard je nedavno izdal najnovejšo zbirko njegove poezije "100 notes pour une solitude", nekakšen dnevnik, katerega zapiski so napisani v pesniški, izredno prefinjeni in dognani obliki. Pri isti založbi je izšel tudi že osmi Bosquetov roman "L'amour à deux têtes". Kot pravi kritik Fr. Nourissier v tedniku Nouvelles Littéraires, se obe deli dopolnjujeta: pesniška zbirka daje romanu pravšno ozadje literarne globine.

• Italijanska knjižna nagrada Viareggio, ki je po pomebnosti na drugem mestu, takoj za nagrado Strega, je bila tudi letos podeljena za najboljši esej, pesniško zbirko in roman. Pietro Citati jo je prejel za esej "Goethe", Nelo Risi za zbirko "Di certe cose", Nolle Siatto pa za roman "Dentro e fuori".

• Editions Minuit v Parizu je izdala dve pripovedni deli Samuela Becketta, lanskega nobelovca. Obe noveli sta iz let po zadnji vojni. "Premier amour" (1945) in "Mercier et Camier" (1946). Let-a je tudi prvi Beckettov roman na-

pisan v francoščini. Becket, čeprav po rodu Irec, piše tudi francosko, kot mnogi drugi sodobni evropski književniki (pred njim že Oscar Wilde). Pri isti založbi bo v kratkem izšla tudi nova francoska verzija Beckettove najpomembnejše drame "En attendant Godot" (Čakamo Godota).

• Pri založbi Sudamericana v Buenos Airesu je izšla zbirka povesti "Relatos", ki jih je napisal sodobni v Parizu živeči argentinski pisatelj Julio Cortázar. Obseže štiri že poznane spise, ki jih kritika šteje med najboljše Cortázarjeva dela: Bestiario (1951); Las armas secretas (1959); Final del juego (1964) in Todos los fuegos el fuego (1966).

• Založba Einaudi je nedavno izdala nedokončani roman Elio Vittorinija (umrl 1966) "La città del mondo". Vittorini, ki sega prav med vrhove sodobnega italijanskega leposlovja, je roman pisal med 1952 in 1955. Dokončal ga ni. Po zdaj že po smrti objavljenih 40 poglavjih in nekaterih neoštevilčenih skupno z nekaterimi najdenimi zapiski in odlomki sodi literarna kritika, da je ta literarni torzo pravi ključ ne sa-

mo za skrivnost Vittorinijevega ustvarjanja, marveč sploh za razumevanje italijanske proze zadnjih petnajstih let.

• Pri Sudamericani v Buenos Airesu je izšla tudi zbirka esejev "Diálogos famosos". Knjigo je napisal eden največjih živečih španskih književnikov zapadnjak Salvador de Madariaga. Kritika je delo sprejela z laskavim priznanje. Od vseh "dialogov" najbolj prevzame razgovor med Evo in Adamom. Kritič Juan Cicco je te Madariagove eseje posrečeno označil kot "el triunfo de la sátira - zmagoslavje satire".

• Sloviti ruski filmski režiser Sergej Jutkijevič je napisal knjigo "Shakespeare in kino". V spisu avtor filma "Othello" analizira mnogoštevilne - čez 200 jih je! - adaptacije Shakespearjevih tragedij in komedij za film. Posebej se pomudi ob stvaritvah, kot so jih predstavili Laurence Olivier, Grigorij Kozincev, Orson Welles, Renato Castellani, Franco Zeffirelli in Joseph Mankiewicz. V knjigi se avtor tudi obširno razpiše o sodobnih poskusih moderniziranja Shakespearjevega gledališča.

okno v svet

• Nova pomembna razstava v uršulinskih Arkadah v Ljubljani je bila razstava Norveške ljudske umetnosti.

• Od 14. julija do 6. avgusta je bil v Münchnu Festival 1970, ki je obsegel 39 operističnih izvedb. Začel se je z Mozartovo "Čarobno piščalco" v Nationaltheatru. Opero je dirigiral Rafael Kubelik, režiral G. Renner, insceniral in kostumiral pe Jozef Svoboda. John Cranko je nanovo koreografiral Stravinskijev balet "Žar ptica", M. Gielen pa je dirigiral mojstrovno opero-oratorij "Edip kralj". Isti je dirigiral tudi B. Aloisa moderno opero "Vojaki".

• Ob 100-letnici Matissovega rojstva so v muzeju Grand Palais v Parizu pripravili retrospektivno razstavo mojstrovih del. Razstavljenih je bilo okoli 200 platen, ki so jih zbrali iz raznih muzejev po svetu. Pariška Nacionalna knjižnica pa je za konec aprila razstavila grafična dela Henrija Matisa, pa njegove litografije in knjižne ilustracije.

• Tretji festival ameriške in španske glasbe bo letos v Sevilji v Španiji. Na prireditvi bodo nastopili španskoameriški, severnoameriški in kanadski skladatelji in koncertisti poleg španskih. Evropska kritika je prejšnja dva festivala nazvala "most, po katerem prihaja ameriški glasbeni tok v Evropo".

• 24. julija se je začel v Bayreuthu na Bavarskem vsakoletni Wagnerjev festival, ki je trajal do 27. avgusta. Posebnost je bila letos nova scenična verzija celotne tetralogije "Nibelunški prstan". Za uvod je Karl Böhm dirigiral opero "Tristan in Izolda". Režija je pokojnega Weilanda Wagnerja. Avgust Everdin je režiral operi "Leteči

Holandec" in "Parsifal", ki ju je dirigiral Pierre Boulez. "Mojstre pevce nuberberške" v režiji Wolfganga Wagnerja je režiral Horst Stein, ki bo prihodnje leto gostoval tudi v Colónu.

• V letošnji okrajšani sezoni v Metropolitanu v New Yorku - zaradi stavke orkestra se je začela z nekaj mesečno zamudo - se je kot režiser predstavil tudi Franco Zeffirelli, poznani mojster filma "Romeo in Julija". Režiral je klasični binomium Cavalleria rusticana in Glumači. Prvo je dirigiral Leonard Bernstein, drugo pa Fausto Cleva.

• Egipčanska vlada je Španiji poklonila svetišče Daboud v Assuanu. Svetišče so že prepeljali v Aleksandrijo, odkoder ga bodo z ladjo v Španijo. To svetišče ja Kairo poklonil Madridu v zahvalo za sodelovanje španske vlade pri reševanju staroegipčanskih spomenikov svetišča Abusimbel pri Assuanu, kjer Egipčani s sovjetsko pomočjo grade enega največjih jezoov na svetu; voda, ki bo gnala vrsto elektrarn na Nilu, bo tu preplavila v kratkem vso bogatijo starodavne egipčanske arhitekture, kolikor je niso še pravočasno odkopali in prepeljali na varno.

• Eden najbolj poznanih in najboljših mladih sodobnih poljskih igralcev Daniel Olbryhski, ki smo ga v Buenos Airesu prejšnji mesec gledali v najnovejšem filmu Andrzejaja Wajde "Vse na prodaj", bo v novi poljski gledališki sezoni v varšavskem Narodnem gledališču igral Hamleta. Režiral bo mladi režiser Adam Hanuszkiewicz, ki bo tudi igral kralja Klavdija. Kritika šteje danes igralca Olbryškega za naslednika Zbigniewa Cibulskega, protagonista Wajdovega filma "Pepel in biseri".

darovi

Ema Kessler Blejec, Argentina, 1,95 pesov
dr. Janko Jazbec, Argentina, 20 pesov
Beti Vitrih, Argentina, 15 pesov
Boris Koman, Argentina, 20 pesov
Anica Šemrov, Argentina, 5 pesov
Alojzij Košmerlj, Argentina, 20 pesov
Neimenovani iz Argentine, 50 pesov
dr. Jože Goršič, ZD, 5 dolarjev
Neimenovani iz ZD, 25 dol.
dr. Anton Suhadolec, Kanada, 20 kan. dolarjev
Vinko Zaletel, Avstrija, 20 dol.

podporni član

Slavko Teršinar, Argentina, 15 pesov (1. obrok)

vsil darovi iz Argentine so navedeni v novi valuti

CORREO ARGENTINO SUUC. 6	TARIFA REDUCIDA
	CONCESION 6228
	R. P. I. 953701